

A בס"ד

Intro

Today we will learn בע"ה of דף ק"ג מסכת סנהדרין
Some of the topics we will learn about include.

The Machlokes in whether the king חזקיהו בן מנשה has a portion in עולם הבא, which depends on whether מנשה did Teshuvah for his sins of עבודה זרה.

ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה
The four groups of people who do not receive the שכינה.

The דוד המלך that received ברכות from his father, mother, and from Hashem.

The three kings who have no portion in עולם הבא were great Talmidei Chachamim.

A

The Machlokes in whether
מנשה בן חזקיהו
has a portion in
עולם הבא

ארבע כיתות
אין מקבלות פני שכינה

דוד המלך that received ברכות
received from his father, mother
and from Hashem

The three kings who have
no portion in עולם הבא
were great Talmidei Chachamim

B The עבירות of the four wicked kings of יהודה.

1. חזקיהו, the father of אחז
2. מנשה, the son of חזקיהו
3. מנשה, the son of אמון
4. יהויקים, the grandson of אמון

מפני מה לא מנו את מיכה
מפני שפתו מצויה לעוברי דרכים
Although מיכה also erected צלם, he does have a portion in עולם הבא, because he gave food to all that came to his home.

גדולה לגימה
To give food to others is great Mitzvah in six ways.

B

The עבירות of the four wicked kings
of יהודה.

1. חזקיהו, the father of אחז
2. חזקיהו, the son of מנשה
3. מנשה, the son of אמון
4. אמון, the grandson of יהויקים

מפני מה לא מנו את מיכה
מפני שפתו מצויה
לעוברי דרכים

גדולה לגימה

1 So, let's review ...

The Gemara now discusses the third king mentioned in the Mishnah,

מנשה בן חזקיהו

Who caused the Yidden to worship זרה; עבודה זרה

Regarding him, the Mishnah cites a Machlokes;

The חכמים hold

מנשה

אין לו חלק לעולם הבא

has no portion in the world to come, because the

Pasuk compares him to אחאב;

ויעש אשרה כאשר עשה אחאב מלך ישראל

מה אחאב אין לו חלק לעוה"ב

אף מנשה אין לו חלק לעוה"ב

While רבי יהודה holds

מנשה

יש לו חלק לעולם הבא

does have a portion in the world to come, because the Pasuk states

ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנתו

וישיבהו ירושלים למלכותו

The word וישיבהו implies that מנשה regained his former status in עולם הבא.

While the חכמים hold

למלכותו השיבו

ולא לחיי העולם הבא השיבו

עולם הבא only regained his throne, but not his

רבי יוחנן explains that their Machlokes depends on whether

מנשה actually did Teshuvah, as the Pasuk states;

ונתתים לזעוה לכל ממלכות הארץ

בגלל מנשה בן חזקיהו

The Yidden were punished because of מנשה

The חכמים hold

בגלל מנשה

דלא עבד תשובה

Because מנשה did not do Teshuvah and caused the others to follow him.

While רבי יהודה holds

בגלל מנשה שעשה תשובה

ואינהו לא עבד

did do Teshuvah, but the others did not do Teshuvah.

1

מנשה בן חזקיהו

עבודה זרה *Caused the Yidden to worship*

רבי ירמיה

מנשה

יש לו חלק

לעולם הבא

because the Pasuk states

ויתפלל אליו

ויעתר לו וישמע תחנתו

וישיבהו ירושלים

למלכותו

The word וישיבהו implies that מנשה regained his former status in עולם הבא.

While the חכמים hold

למלכותו השיבו

ולא לחיי העולם הבא השיבו

עולם הבא only regained his throne, but not his

חכמים

מנשה

אין לו חלק

לעולם הבא

because the Pasuk

compares him to אחאב;

ויעש אשרה

כאשר עשה אחאב

מלך ישראל

מה אחאב

אין לו חלק לעוה"ב

אף מנשה

אין לו חלק לעוה"ב

רבי יוחנן

Their Machlokes depends on whether מנשה actually did Teshuvah,

as the Pasuk states;

ונתתים לזעוה לכל ממלכות הארץ

בגלל מנשה בן חזקיהו

The Yidden were punished because of מנשה

רבי ירמיה

בגלל מנשה

שעשה תשובה

ואינהו לא עבד

did do Teshuvah, but the others did not.

חכמים

בגלל מנשה

דלא עבד תשובה

Because מנשה did not do Teshuvah and caused others to follow him.

2

רבי יוחנן adds
 כל האומר מנשה אין לו חלק לעוה"ב
 מרפה ידיהן של בעלי תשובה
 Those who say that מנשה has no portion in הבא will
 discourage those who do Teshuvah for their עבירות.

And רבי יוחנן elaborates:
 מנשה עשה תשובה
 שלשים ושלוש שנים
 מנשה did Teshuvah for 33 years, as the Pasuk states
 בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו
 וחמשים וחמש שנה מלך בירושלים
 מנשה became king at age twelve, and he ruled for 55 years.
 And another Pasuk states
 ויעש אשרה כאשר עשה אחאב מלך ישראל
 מנשה worshiped זרה עבודה only for the time that אחאב did so,
 which was 22 years, and in the remaining 33 years מנשה
 did not worship זרה עבודה and did Teshuvah.
 Now, if we are to say מנשה has no portion in הבא, this would imply
 that Teshuvah does not accomplish atonement for one's
 עבירות.

רבי יוחנן also brings proof that Hashem did accept מנשה's
 Teshuvah from the Pasuk that states
 וישמע אליו ויחתר לו

The word ויחתר teaches
 מלמד שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע
 כדי לקבלו בתשובה מפני מדת הדין
 The מדת הדין did not allow מנשה's Teshuvah to pierce the
 heavens. Therefore, Hashem made a special opening for
 מנשה to bypass the מדת הדין.
 =====

2

רבי יוחנן
**כל האומר מנשה אין לו חלק לעוה"ב
 מרפה ידיהן של בעלי תשובה**
 Those who say that מנשה has no portion in הבא
 will discourage those who do Teshuvah
 for their עבירות.

**מנשה עשה תשובה
 שלשים ושלוש שנים**
 מנשה did Teshuvah for 33 years,
 as the Pasuk states

**בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו
 וחמשים וחמש שנה מלך בירושלים**
 מנשה became king at age twelve,
 and he ruled for 55 years.

And another Pasuk states

**ויעש אשרה
 כאשר עשה אחאב מלך ישראל**
 מנשה worshiped זרה עבודה
 only for the time that אחאב did so, which was 22 years,
 and in the remaining 33 years
 מנשה did not worship זרה עבודה and did Teshuvah.

Now, if we are to say מנשה has no portion in הבא,
 this would imply that Teshuvah
 does not accomplish atonement for one's עבירות.

רבי יוחנן also brings proof
 that Hashem did accept מנשה's Teshuvah
 from the Pasuk that states

וישמע אליו ויחתר לו

מלמד שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע
 כדי לקבלו בתשובה מפני מדת הדין

The מדת הדין did not allow מנשה's teshuvah
 to pierce the heavens.
 Therefore, Hashem made a special opening for מנשה
 to bypass the מדת הדין.

3 The Gemara proceeds with a Pasuk in משלי which alludes to the four wicked kings of יהודה:

The Pasuk states:
 על שדה איש עצל עברתי
 ועל כרם אדם חסר לב
 והנה עלה כולו קמשונים
 כסו פניו חרולים
 וגדר אבניו נהרסה

1. על שדה איש עצל עברתי
 זה אחוז
 חזקיהו The father of
2. ועל כרם אדם חסר לב
 זה מנשה
 חזקיהו The son of
3. והנה עלה כולו קמשונים
 זה אמון
 מנשה The son of
4. כסו פניו חרולים
 זה יהויקים
 אמון The grandson of

וגדר אבניו נהרסה
 זה צדקיהו
 שנחרב בית המקדש בימיו
 =====

3 A Pasuk in משלי which alludes to the four wicked kings of יהודה:

4 The Gemara cites a Braisa that the three kings who are אין להם חלק לעולם הבא, were great scholars:

מנשה היה שונה חמשים וחמשה פנים
 בתורת כהנים כנגד שני מלכותו
 ספר ויקרא taught a new Pshat in the complex matters of
 each year of his reign, a total of 55 Pshatim.

אחאב
 שמנים וחמשה
 ספר ויקרא taught 85 Pshatim in אחאב

ירבעם
 מאה ושלושה
 ספר ויקרא taught 103 Pshatim in ירבעם
 =====

4 ברייתא
 Three kings who are אין להם חלק לעולם הבא,
 were great scholars:

מנשה היה שונה
 חמשים וחמשה פנים
 בתורת כהנים
 כנגד שני מלכותו
 ספר ויקרא taught a new pshat
 in the complex matters of each year of his reign - a total of 55 pshatim.

אחאב
 שמנים וחמשה
 ספר ויקרא taught 85 Pshatim in אחאב

ירבעם
 מאה ושלושה
 ספר ויקרא taught 103 Pshatim in ירבעם

5

The Gemara cites two Breisos regarding others who are אין להם חלק לעולם הבא

1. תניא היה רבי מאיר אומר אבשלום אין לו חלק לעוה"ב who rebelled against his father המלך, because the Pasuk states and עולם הבא, because the Pasuk states ויכו את אבשלום וימיתוהו

ויכוהו בעוה"ז

וימיתוהו לעוה"ב

2.

תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ אחז ואחזיה 'וכל מלכי ישראל שכתוב בהן ויעש הרע בעיני ה' לא חיינ ולא נידונינ and מלכי ישראל of whom the Pasuk testifies that they were evil in the eyes of Hashem, have no portion in הבא, עולם הבא, and they will have no punishment in גיהנם.

=====

5

ברייתא

תניא רבי מאיר אומר

אבשלום אין לו חלק לעוה"ב

דוד המלך, who rebelled against his father, has no portion in עולם הבא, because the Pasuk states

ויכו את אבשלום וימיתוהו

אחז"ב

אחז"ז

תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ

אחז ואחזיה

וכל מלכי ישראל שכתוב בהן

ויעש הרע בעיני ה'

לא חיינ ולא נידונינ

מלכי יהודה and אחזיה, and all the מלכי ישראל of whom the Pasuk testifies that they were evil in the eyes of Hashem, have no portion in עולם הבא, and they will have no punishment in גיהנם.

6 The Gemara elaborates on the עבירות of the four wicked kings of יהודה:

אחז מנשה אמון יהויקים
And each one outdid his predecessor.

1. Regarding עבודה זרה
אחז העמידו בעלייה
אחז placed a צלם in the loft of the Bais Hamikdash.

מנשה העמידו בהיכל
מנשה brought the צלם down into the היכל, and עשה לו ארבעה פרצופים כדי שתראה שכינה ותכעוס
He added faces to all four sides of the צלם to that the שכינה would see the צלם from all sides of the היכל and thus be angered.

אמון הכניסו לבית קדשי הקדשים
אמון brought the צלם into the קודש הקדשים.

2. Regarding תורה
אחז חתם את התורה
אחז banned the Yidden from learning Torah.

מנשה קדר את האזכרות
מנשה scraped off the שמות ה' in the Torah.

אמון שרף את התורה
אמון burned the Torah.

3. Regarding the עבודה in the Bais Hamikdash
אחז בטל את העבודה
אחז stopped the עבודה.

מנשה הרס את המזבח
מנשה demolished the מזבח.

אמון העלה שממית על גבי המזבח
אמון abolished the עבודה completely to the extent that there were cobwebs on the מזבח.

6 The Gemara elaborates on the עבירות of the four wicked kings of יהודה:
אחז - מנשה - אמון - יהויקים

1
עבודה זרה

אמון הכניסו לבית קדשי הקדשים
אמון brought the צלם into the קודש הקדשים.

מנשה העמידו בהיכל
מנשה brought the צלם down into the היכל, and עשה לו ארבעה פרצופים כדי שתראה שכינה ותכעוס

אחז העמידו בעלייה
אחז placed a צלם in the loft of the Bais Hamikdash.

He added faces to all four sides of the צלם to that the שכינה would see the צלם from all sides of the היכל and thus be angered.

2
תורה

אמון שרף את התורה
אמון burned the Torah.

מנשה קדר את האזכרות
מנשה scraped off שמות ה' in the Torah.

אחז חתם את התורה
אחז banned the Yidden from learning Torah.

3
עבודה

אמון העלה שממית על גבי המזבח
אמון abolished the עבודה completely to the extent that there were cobwebs on the מזבח.

מנשה הרס את המזבח
מנשה demolished the מזבח.

אחז בטל את העבודה
אחז stopped the עבודה.

7

4. Regarding עריות אחז
 התיר את הערוה
 אחז was מזנה with others to the extent that he considered this permissible.

מנשה
 בא על אחותו
 מנשה was מזנה with his own sister.

אמון
 בא על אמו
 אמון was מזנה with his own mother, even though one has no desire for this, because he said
 כלום אני עושה אלא להכעיס את בוראי
 My intention is only to anger Hashem.

When his grandson יהויקים came along, he said
 קמאי לא ידעי לארגוזי
 My predecessors did not know how to anger Hashem.
 And he proceeded to say;
 כלום אנו צריכין אלא לאורו
 יש לנו זהב פרויים שאנו משתמשין בו
 יטול אורו
 We do not need the sunlight provided by Hashem, because we have fine gold that shines brightly. Let Hashem keep his light.
 =====

7

4
עריות

אמון
בא על אמו
 אמון was מזנה with his own mother, even though one has no desire for this, because he said
 כלום אני עושה אלא להכעיס את בוראי
 My intention is only to anger Hashem.

מנשה
בא על אחותו
 מנשה was מזנה with his own sister.

אחז
התיר את הערוה
 אחז was מזנה with others to the extent that he considered this permissible.

When his grandson יהויקים came along, he said
קמאי לא ידעי לארגוזי
 My predecessors did not know how to anger Hashem.

And he proceeded to say;
כלום אנו צריכין אלא לאורו
יש לנו זהב פרויים
שאנו משתמשין בו
יטול אורו

We do not need the sunlight provided by Hashem, because we have fine gold that shines brightly. Let Hashem keep his light.

8 The Gemara proceeds with a discussion of the רשעים who were not included in the Mishnah's list of מלכים and הדיוטות

שאין להם חלק לעולם הבא
Who have no portion in the world to come;

א"ל רבא לרבה בר מרי
מפני מה לא מנו את יהויקים
Why was יהויקים, who was also quite a רשע, not mentioned in the Mishnah?

א"ל במלכים לא שמעתי
בהדיוטות שמעתי
I did not hear a reason for why he was not mentioned among the kings;

But I did hear a reason why some others were not mentioned among the commoners:

מפני מה לא מנו את מיכה
מפני שפתו מצויה לעוברי דרכים
Although מיכה also erected a צלם, he DOES have a portion in עולם הבא, because he gave food to all who came to his home.

As the Braisa says

מגרב לשילה ג' מילין

והיה עשן המערכה ועשן פסל מיכה מתערבין זה בזה
From the משכן שילה to פסל מיכה there was a distance of 3 מייל, and the smoke of both would mixed together.
And when the מלאכים attempted to remove מיכה, Hashem told them

הניחו לו

שפתו מצויה לעוברי דרכים

Leave him alone, because he fed all the travelers.

8 רשעים
who were not included in the Mishnah's list of
הדיוטות and מלכים
שאין להם חלק לעולם הבא

א"ל רבא לרבה בר מרי

מפני מה לא מנו את יהויקים

Why was יהויקים, who was also quite a רשע, not mentioned in the Mishnah?

אמר איב

במלכים לא שמעתי

בהדיוטות שמעתי

I did not hear a reason for why he was not mentioned among the kings;

But I did hear a reason why some others were not mentioned among the commoners:

מפני מה לא מנו את מיכה
מפני שפתו מצויה לעוברי דרכים

Although מיכה also erected a צלם, he DOES have a portion in עולם הבא, because he gave food to all who came to his home.

As the Braisa says

מגרב לשילה ג' מילין

והיה עשן המערכה ועשן פסל

מיכה מתערבין זה בזה

From משכן שילה to פסל מיכה there was a distance of 3 מייל, and the smoke of both would mixed together.

And when the מלאכים attempted to remove מיכה,

Hashem told them

הניחו לו

שפתו מצויה לעוברי דרכים

Leave him alone, because he fed all the travelers.

9 As רבי יוחנן says, to give food to others, is great in the following ways

1.

מרחקת את הקרובים מעמון ומואב

distances those who are close.

We see this from עמון ומואב who were close neighbors of Klal Yisroel, and their converts are forbidden to marry a Yisroel, because they did not provide food to the Yidden in the Midbar.

2.

ומקרבת את הרחוקים מיתרו

brings close those who are distant.

We see this from יתרו who came from the distant מדין, and his descendants became members of the Sanhedrin because he gave food to משה רבינו.

3.

ומעלמת עינים מן הרשעים ממיכה

causes Hashem to ignore the wickedness of

As we see that Hashem spared מיכה because he gave food to the travelers.

4.

ומשרה שכינה על נביאי הבעל מחבירו של עדו הנביא

caused the false prophets of זרה to receive true prophecies from the שכינה.

As we see that the friend of הנביא עדו, who was a הבעל, received a true prophecy, because he gave food to עדו.

5.

ושגגתו עולה זדון

causes punishment to one who neglects לגימה, even unintentionally.

We see this in the following statement:

אלמלי הלווהו יהונתן לדוד שתי ככרות לחם

לא נהרגה נוב עיר הכהנים

ולא נטרד דואג האדמי

ולא נהרג שאול ושלושת בניו

Since יהונתן did not give דוד two loaves of bread when he was escaping שאול, he needed to obtain food in the city of נוב, and as a result דואג informed שאול who killed out the entire city, and as a result שאול and his three sons including יהונתן were killed.

The question of why certain kings and commoners are not listed in the Mishnah continues in the next Daf.

9

As רבי יוחנן says

גדולה לגימה

to give food to others is great in the following ways

- 1 -

מרחקת את הקרובים מעמון ומואב

distances those who are close.

We see this from עמון ומואב

who were close neighbors of Klal Yisroel, and their converts are forbidden to marry a Yisroel, because they did not provide food to the Yidden in the Midbar.

- 2 -

ומקרבת את הרחוקים מיתרו

brings close those who are distant.

We see this from יתרו who came from the distant מדין, and his descendants became members of the Sanhedrin because he gave food to משה רבינו.

- 3 -

ומעלמת עינים מן הרשעים ממיכה

causes Hashem to ignore the wickedness of לגימה.

As we see that Hashem spared מיכה

because he gave food to the travelers.

- 4 -

ומשרה שכינה על נביאי הבעל מחבירו של עדו הנביא

caused the false prophets of זרה to receive true prophecies from the שכינה.

As we see that the friend of הנביא עדו, who was a הבעל, received a true prophecy, because he gave food to עדו.

- 5 -

ושגגתו עולה זדון

causes punishment to one who neglects לגימה, even unintentionally.

We see this in the following statement:

אלמלי הלווהו יהונתן לדוד שתי ככרות לחם לא נהרגה נוב עיר הכהנים ולא נטרד דואג האדמי ולא נהרג שאול ושלושת בניו

Since יהונתן did not give דוד two loaves of bread when he was escaping שאול, he needed to obtain food in the city of נוב, and as a result דואג informed שאול who killed out the entire city, and as a result שאול and his three sons including יהונתן were killed.